

El títol del llibre objecte d'aquesta recensió no deixa indiferent a qui es dedica a l'ensenyament de la llengua, tant més coneixent-ne l'autor i veient-ne el volum. En efecte, Xavier Rull —estudiós del lèxic, terminògraf, assessor lingüístic, professor i animador de la llista de distribució Zèfir— ha escrit un tractat de 416 pàgines sobre conflictes entre normativa i ús pel que fa a la derivació i algun aspecte morfològic (femenins dels noms d'oficis, professions, tractaments i càrrecs).

En paraules del mateix autor (p. 25), «aquest llibre [...] és una descripció dels problemes que hom es troba en la formació de mots. [...] és sobretot una explicació dels motius pels quals unes formes són correctes (o recomanables) i unes altres no. [...] el treball té un marcat enfocament normatiu [ho repeteix a la p. 26] i proposa solucions allà on els diccionaris i gramàtiques no arriben. [...] el que s'ha fet [...] és, en general, elevar a la categoria de proposta normativa aquells usos o aquelles tendències que ja funcionen en la llengua general. [...]». No creiem malinterpretar l'autor, doncs, si diem que la seva intenció és prescriure a partir d'una descripció sistèmica i sistemàtica de la norma objectiva i del canvi en curs, defugint l'anecdotesisme tan habitual en les discussions sobre lèxic.

A la pàgina següent (p. 26), informa que «hi ha un índex de les paraules que s'hi tracten», per la qual cosa «el llibre fa la funció de diccionari de resolució de dubtes».

Pel que fa als destinataris, el treball «s'adreça fonamentalment a assessors lingüístics, traductors i docents de llengua».

Amb aquesta declaració d'intencions tan clara, la recensió s'ha de centrar a analitzar la precisió de la descripció dels fenòmens i les tendències tractades i l'equanimitat i la coherència de les prescripcions.² Pel que fa a la utilitat del llibre com a diccionari de dubtes, queda fora de dubte veient les aproximadament 8.560 unitats lèxiques estudiades, que recull en les 54 pàgines de l'índex de paraules final.

Aquestes dades quantitatives ens situen davant del fet que és un dels mèrits inqüestionables de l'obra: la gran quantitat de casos tractats i de manera sistèmica (veient les unitats en els seus paradigmes) i sistemàtica (recollint-ne tants exemples com ha estat possible). Però aquesta gran quantitat d'informació ha estat, alhora, la causa d'algunes mancances descriptives i prescriptives del treball, ja que, inevitablement, no totes les dades es controlen en la mateixa mesura i no és difícil caure en incoherències en el grau d'acceptació de fenòmens semblants.

1. LA DESCRIPCIÓ DE LES UNITATS LÈXIQUES TRACTADES

La descripció es fonamenta en un coneixement profund de la lexicologia: es fa patent d'entrada en el sistema de representació dels sufixos i ho confirmen les aproximadament 170 referències bibliogràfiques, que van des de tesis doctorals i articles de revistes especialitzades fins a aporta-

1. Agraïm els assenyats comentaris de la nostra col·lega Victòria Alsina.
2. Per a una descripció exhaustiva de l'obra, remeto el lector a la magnífica ressenya descriptiva de Mascarell (2004).

cions a la llista de distribució Zèfir. Lamentablement, però, l'autor no ha consultat la versió electrònica provisional de la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (GLCIEC) —que ofereix una descripció adequada de fenòmens mal explicats en aquesta obra— ni ha tingut en compte les etimologies del *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC) que haurien estalviat a l'autor els problemes derivats del seu sincronisme excloent.

La fonamentació de la descripció en general és constant i en la mesura justa per descriure la unitat analitzada i fonamentar-ne la descripció proposada. La descripció se centra en problemes reals dels destinataris del llibre —i, doncs, els exemples posats, des d'una unitat caçada al vol fins a exemples de llengua escrita, són reals.

Algunes descripcions, però, presenten aspectes discutibles. D'entrada, el sincronisme exclusiu que practica Rull en la descripció el fa caure en descripcions antiintuitives —cosa que la lingüística actual procura evitar—, informacions inexactes, explicacions confuses o informacions no concordants amb les obres lexicològiques i lexicogràfiques de consulta més habitual.

1.1. *Mancances de l'enfocament sincrònic*

Es fa una descripció que contradia el sentiment lingüístic dels parlants, per exemple, quan l'autor diu que s'aplica un determinat sufix a un determinat radical, però el resultat de separar aquell d'aquest no ho ratifica. Sovint la forma catalana ha estat heretada del llatí com a derivat.

En un primer bloc de casos, no hi ha tal sufix. Quan descriu el «sufix *-ció(n)* [GDLC: < -TIO, -ONIS]» dona com a derivats amb aquest sufix *collisió* [GDLC: < COLLISIO, -ONIS] [...] *immersió* [GDLC: < IMMERSIO, -ONIS] [...] *aprehensió* [GDLC: < APPREHENSIO, -ONIS] [...] *fusió* [GDLC: < FUSIO, -ONIS]» (p. 61). La GLCIEC (III.2.5.1*k* i *n*), admet la seqüència «*-ió* (relacionada amb la variant *-ció* que s'adjunta a radicals verbals)»: és a dir, en aquests casos, ni des d'un punt de vista diacrònic ni des d'un punt de vista sincrònic no hi ha tal sufix *-ció*.

En tractar unitats acabades en *-ud*, parla del sufix *-etud*, en mots com *consuetud* (GDLC: < CONSUETUDO). També parla del sufix *-itud* en *actitud*, *altitud*, *latitud* i *longitud*, els ètims del quals, segons el GDLC, ja porten aquesta seqüència. I a la p. 206 afirma que «el sufix *-ietud*, quan s'adjunta a mots acabats en *-it* o en *-et*, aquest acabament i la primera síl·laba del sufix es fonen [...]: *quietud* [GDLC: < QUIETUDO]), *il·licitud* [GDLC: < ILLICITUDO]». Cabré (2002: 773) només dona *-itud*, *-ud*, amb els exemples *solitud*, *quietud*, i la GLCIEC (III.2.5.1*k*) dona només *-itud* (i la variant *-ud*). Per tant, caldria dir que s'afegeix el sufix *-ud*: *infinit+ud*, *definit+ud*.

Aquesta distinció entre mots derivats adoptats en català i derivats fets a partir de radicals catalans és la que l'autor fa parlant dels exotopònims: «En alguns casos no s'han de considerar ben bé sufixos, ja que sovint són gentilicis manllevats de la llengua d'origen (amb el seu propi sufix)» (p. 258).

A la p. 164 afirma que «antigament existia el sufix *-isc*: [...] *marisc* 'del mar' i *morisc* 'del moro'». Segons el GDLC, *marisc* < del cast. *marisco*; *morisc* < del moss. MAURISKO. i segons el DCVB: *marisc*: del llatí MARISCU, 'de la mar' (amb només un ex., de Verdaguer); *morisc*: sense etimologia; ex. del s. XIV. Cabré (2002: 773) — Rull podria dir que pel seu caràcter arcaic— no dona aquest sufix.

En un segon bloc de casos, l'autor diu que s'aplica un determinat sufix a primitius cultes. En alguns d'aquests casos, el derivat, cultisme (segons el GDLC, «ús de mots cultes, manllevats a les llengües clàssiques» o «mot que no ha sofert l'evolució fonètica normal dels altres mots de la llengua, sinó solament una adaptació»), ha estat heretat —situació que ja hem comentat més amunt— com a tal: *abducció* (p. 61; GDLC: < ABDUCTIO, -ONIS), *magnífic* (p. 116, n. 40; GDLC: < MAGNIFICUS), *accessible* (p. 148; GDLC: < ACCESSIBILIS), *hostil* (p. 156; GDLC: < HOSTILIS), *dòcil* (p. 164; GDLC: < DOCLIS), *crystal·lí* (p. 177; GDLC: < CRISTALLINUS), *acusatori* (p. 178; GDLC: < ACCUSATORIUS), *doctorand* (p. 190; GDLC: < DOCTORANDUS; referint-se a aquest sufix, la GLCIEC (III.2.5.1*s*) afirma que «aquest sufix [-nd/-nda] [...] sovint els mots que el contenen són presos del llatí»), *amistat* (p. 206; GDLC: < AMICITAS; en aquest cas, la GLCIEC (III.2.5.1*k*) fa el mateix planteig sincrònic

cista: *bo* > *bondat*), *infinitat* (p. 206; *GDLC*: < INFINITAS), *duplicitat* (p. 210; *GDLC*: < DUPLICITAS]); *simplicitat* (p. 210; *GDLC*: < SIMPLICITAS), *concordança* (p. 216; *GDLC*: < CONCORDANTIA) i *absència* (p. 216; *GDLC*: < ABSENTIA).

Val la pena en aquest punt transcriure el que afirma la *GLCIEC* (III.2.5.1k): «Malgrat que aquests sufixos tenen un gran nombre d'ocurrències en català, la major part dels mots que els contenen s'han manllevat del llatí ja sufixats, com ho mostra, per exemple, el fet que en alguns casos no es corresponguin exactament els radicals dels mots sufixats amb els mots dels quals aparentment provenen (*discret* > *discreció*, *elegant* > *elegància*, etc.). Es dona el cas, a més, que algun d'aquests sufixos s'adjunta en combinació amb d'altres: *sagrat* > *sagristia* (i també *sagristà* i *sagristania*).» I al III.2.5.2a: *al·liaci*, *analític*, *aeri*, *juvenil*, *demoníac*, *lineal*, *lingüístic*, *popular*, *calcari*.

En un tercer conjunt d'unitats, es fa una presentació confusa dels dobles de forma patrimonial i forma culta: d'una banda es relacionen formes amb la mateixa arrel (p. ex. *avortament* i *aborció* [però *GDLC*: < ABORTIO, -ONIS]); de l'altra es relacionen formes amb arrel diferent (p. ex. *demanar* i *petició* [però *GDLC*: < PETITIO, -ONIS]) (p. 61). I a la p. 156 dona, d'una banda, *estudiant-estudiantil*; de l'altra, *enemic-hostil*, *home-viril*, *nen-infantil*, *vell-senil* i *xiquet-pueril*.

I encara, en quart lloc, hi ha badades, totalment comprensibles com ja hem dit amb tanta informació: a la columna on van els verbs hi ha *nutrició* [però *GDLC*: < ll. td. NUTRITIO, -ONIS]) i a la columna dels cultismes, *nodriment*. A la p. 177, col·loca *diumengí* i *elefantí* a la llista de derivats en què el sufix s'adjunta a la forma culta del mot. I a la p. 242 explica que «l'adjunció de sufixos [a noms propis en alfabet no llatí] es fa a la forma adaptada: [...] *mendelevi* [...]». La unitat *mendelevi*, ni és un nom propi d'una llengua d'alfabet no llatí (*GDLC*: «del ll. cient. MENDELEVIVM, creat en honor del químic rus Dmitrii Ivanovitx Mendelejev (1834-1907), autor de la taula periòdica dels elements») ni sabem veure on porta el sufix.

1.2. Informacions inexactes

L'autor diu (n. 43, p. 120) que en «els verbs *beneir* i *maleir* (derivats de *bé* i *mal*) [...] podem considerar que el primitiu és la forma *bene-* i *male-*». El *GDLC* dona com a etimologia d'aquestes unitats *beneir* < BENE DICERE i *maleir* < MALE DICERE.

A la p. 133 inclou la unitat *oval* entre els derivats d'arrels en què la forma culta i la patrimonial són iguals, cosa que no és certa: hi ha, d'una banda, els derivats *ouaire*, *ouat*, etc., i, de l'altra, *oval* i *ovat*. A la pàgina següent afirma que *legal* (*GDLC*: < LEGALIS) està format a partir d'una arrel patrimonial al costat de *lleial*.

A la p. 159 col·loca *plorós* en una llista de derivats amb *-ós*, sufix que vol dir, segons Rull, «'amb una [cosa], que té el caràcter d'una [cosa]'. I a la p. 163 col·loca *pintoresc* en una llista de derivats amb el significat bàsic d'«a l'estil d'una [cosa] o d'[algú]'. No creiem que cap d'aquests significats li escaigui (*GDLC*: «Dit d'un paisatge, d'un paratge, d'una escena, que sembla a propòsit per a fer-ne una pintura. [...] Dit del llenguatge o de l'estil que hom utilitza per a descriure vivament, animadament, les coses [...] Original, extravagant»). Alguns d'aquests derivats els parafraseja com a «'propi de X' (*advocadesc*), però *llibresc* és, segons l'autor, «'estil artificial'».

A la p. 200, *antigor* és en una llista de derivats amb el sufix *-or*, que «està restringit semànticament: s'aplica a sensacions, especialment el tacte, els gustos i el color».

A la p. 206 afirma que entre els derivats amb el sufix *-tat*, n'hi ha que tenen «verbs com a primitius: [...] *potestat* (< *poder*) [...] *voluntat* (< *voler*)»; el *GDLC* en dona com a ètims < POTESTAS i VOLUNTAS.

A la p. 212, entre els casos de *-atg* 'estats o condicions socials d'una persona', dona «*mecenatge*, 'condició de mecenes' [accepció recollida pel *DIEC*, juntament amb, però, la de «protecció exercida per un mecenes]» amb l'exemple «*El mecenatge d'en Pi ens ha ajudat*», la interpretació immediata del qual és la segona accepció.

A la p. 216-217 inclou *decadent-decadència*, *evident-evidència* i *surgència* entre les formes patrimonials.

A la p. 210 afirma que «el *GDLC*, a la informació etimològica de [*compacitat*], diu que és una formació irregular [...]». No; diu que és «errònia», adjectiu avaluatiu axiològic.

A la p. 222 dóna com a «oficis» (bloc [1a] d'exemples) *autoestopista* i *banyista*, que més aviat són «activitats de lleure i anàlegs» (bloc [1b] d'exemples).

A la p. 223 dóna com a «doctrines, moviments i ideologies de caire sociopolític i d'organització humana» *amiguisme*, *favoritisme*, *transfuguisme*, *presentisme-absentisme* i *enxufisme*, que més aviat són diguem-ne pràctiques il·legítimes.

1.3. *Explicacions confuses*

El rebuig de la seqüència *-igu(ar)* (p. 122) es pot fonamentar, a parer nostre, amb més claredat de la que ho fa l'autor dient que aquesta seqüència és el resultat de l'evolució de la seqüència llatina *-FICARE*: *averiguar* < AD VERIFICARE; *santiguar* < SANCTIFICARE; *atestiguar* < AD TESTIFICARE; *apaciguar* < AD PACIFICARE; *amortiguar* < AD MORTIFICARE. No cal dir que hi ha els corresponents cultismes (independentment de si són sinònims o no): *verificar*, *santificar*, *testificar*, *pacificar* i *mortificar*. En català en general només hi ha els cultismes, excepte en el cas de *apaivagar* (evolució de AD PACIFICARE).

A la p. 138, a la columna «FORMA DUBTOSA» hi ha mots amb vírgula, mots amb asterisc i mots sense cap indicació: cal interpretar que l'autor, malgrat ser dubtoses, les accepta? Sembla que sí perquè per a un d'aquests, *nutricional*, l'autor dóna la informació que és admès pel *GDLC*.

A la p. 141, al bloc [11] sorprèn que s'incloguin els mots *conceptual*, *nacional* i *nominal* entre les unitats que «s'hagin d'admetre», essent com són mots normals.

A la p. 164, Rull afirma que *míssil* és el resultat de combinar un «primitiu culte» amb el sufix *-il*; el *GDLC* diu que ve de «l'angl. *missile* (1945), i aquest, del ll. *missile* 'projectil', neutre substantivat de l'adj. *MISSILIS* 'que es pot llançar', der. de *MISSUS*, participi de *MITTERE* 'enviar; llançar».

A la p. 201 l'autor afirma que «el sufix substantivador *-i+F* [...] s'usa en [...] adjectius que gramaticalment —i semànticament— s'acosten als adverbis: [...] 14c *llunyania*, *forania*, *primeria*, *darreria*». ¿No seria més clar dir «en adjectius relacionats lèxicament i semànticament a certs adverbis de lloc i de temps»?

Segons Rull (p. 203), «el sufix *-àri+F* és poc usat en els nivells formals». Cal deduir que és propi de nivells informals, cosa que concorda amb la nostra intuïció en el cas de *fondària* però no en la majoria dels exemples, com ara *llunyària*.

L'autor inclou la unitat *espanyol* (p. 257) com a exemple d'un dels «sufixos més usats per a endotopònims (és a dir, topònims propis)»; *espanyol* és un topònim propi del territori on es parla català?

1.4. *Informació no concordant amb les fonts*

A la p. 48-49, l'autor afirma que *abordar*, *enfonsar* i *engalzar* són «verbs amb preposició sol·lada»; és a dir, dóna a entendre que provenen de *a bord*, *en fons* i *amb galze*. I ho repeteix explícitament a la nota 36 de la p. 114. Però a la p. 316, *encasellat* és, entre els ex. de [5''], un exemple de la «combinació» del «prefix *en-*» i «*-ad*»; i la p. 321 dóna el mateix exemple sense explicitar que *en-* sigui prefix. Aquesta descripció sorprèn sobretot en els casos en què la preposició és *amb*; segons ell, *encapsular* prové d'«*amb càpsula (posar)*» i *engalzar*, d'«*amb galze (posar)*».

Parlant d'aquesta mena de derivats, Cabré (2002: 753) afirma que «el sufix *-eg(ar)* [...] pot aparèixer combinat amb els prefixos *a-*, *en-*, *es-* [...]» i Cabré (2002: 762) diu que «en la prefixa-

ció, només les formes *a-* i *en-* [...] permeten obtenir mots de categoria verbal a partir de radicals nominals», amb l'exemple *enllitar* (un dels exemples de Rull; segons el *DIEC* «ficar (un malalt) al llit»). I Cabré (2002: 763) explica que «[...] *terra, bagul* [...] són inicialment noms que adquireixen un caràcter verbal a través dels prefixos *a-* i *en-* ([...] *enterrar* [un dels exemples de Rull], *embagular* [...]). (Segons el *DIEC*, *embagular* és «Posar en un bagul o en baguls».) I la *GLCIEC* (III.2.7): «A més del prefix *a-*, també són verbalitzadors el prefix *en-* (amb la variant *em-*) [...]: *endinsar* [...].»

Rull diu (p. 105) que «*visionar* equival a 'fer veure'», mentre que a la p. 107 diu que significa 'projectar'. Cap d'aquestes accepcions coincideix amb les recollides pel *GDLC* («Mirar professionalment, críticament (un film) abans de la seva realització definitiva o abans de projectar-lo en públic»), ni pel *DIEC* («Veure (una projecció cinematogràfica o televisiva) amb finalitats professionals»), ni per la Neoloteca a la definició que fa de *auxiliar de vídeo*.

A la p. 113 afirma que *assaborir* significa 'donar sabor', significat que només recull el *DCVB*, al costat del de 'Gustar lentament (un menjar o una beguda) per sentir-ne bé el sabor', únic admès pel *DIEC* i el *GDLC*.

Diu (n. 36, p. 115) que «els nominals» de verbs com *acollir* i *recollir* «són» *acull* i *recull*. El *DIEC* entra aquest nominal, però remet el lector a *acolliment* i també accepta *acollida*. També accepta *recollida*, amb diferències semàntiques (*recolliment* seria el nominal de *recollir-se*).

A la p. 125 diu que *mossegar* ve de *mos*+*eg*+*ar*, mentre que el *GDLC* en dóna com a ètim MOR-SICARE. És cert que *mossec* ve de *mossegar*, però seguint el mateix procés que derivats com *assossec*, que segons el *GDLC* prové de *assossegar*.

A la p. 126 diu que *escriu* significa 'criar algú per a [*sic*] reprendre'l'. Aquesta frase, a parer nostre, amb l'ús transitiu de *criar* significa 'fer venir algú per reprendre'l', distinció defensada per Mestre [et al.] (2000: XX, § 4.1.1.2); cal dir, però, que tant el *DIEC* com el *GDLC* abonen la frase de Rull, mentre que ni el *DUVV* ni el *DCVB* ho deixen clar.

Dóna (p. 162) «*xoriguesc* ('de Xoriguera')», mentre que el *GDLC* dóna *xorigueresc* («(del cast. *churrigueresco*, del nom de l'arquitecte i escultor madrileny José Benito Xoriguera (1665-1725), que, en establir-se a Madrid, castellanitzà el nom en Churriguera»).

Dóna (p. 178) el sufix *-ori*, «variant culta del sufix *-or*», amb els significats de «'que [fa una cosa]» i «'relatiu a una [cosa]». El *GDLC* i Cabré (2002: 772-773) donen amb aquest valor només *-dor* i *-tori*. I la *GLCIEC* (III.2.5.1q) dóna «el sufix *-tori* (i la variant *-ori*)»

Diu (p. 190) que *reverend*, *tremend* i *pujend* vénen del «gerundi»; segons el *GDLC*, provenen —com també *educand*— del «participi futur passiu».

Segons l'autor (p. 202), de les unitats *amargura/amargor/amarguesa*, *amargura* és «més corrent en l'antigor [...]; molts mots espanyols amb *-ur*+*F* tenen una forma diferent en català: [...] *amargor*». D'acord amb la informació del *DIEC*, no hi ha una distribució entre formes arcaïques i formes actuals, sinó una especialització semàntica entre, d'una banda, *amargura* («amargor, esp. en sentit figurat»), i de l'altra, *amargor* («qualitat d'amarg. *L'amargor del fel. L'amargor d'un remei. Vejam si això em traurà l'amargor de la boca. | FIG. L'amargor de les seves paraules*)» i *amarguesa* («amargor») —jerarquitzats entre si.

A la p. 250 inclou *solàrium* entre els derivats que indiquen «'lloc on es guarda una [cosa]» o «'instal·lació on es cultiva, cuida i/o es mostra un [ésser viu] o una [cosa]», mentre que el *DIEC* defineix aquesta unitat com a «Lloc a propòsit per a prendre-hi el sol. | A l'antiga Roma, part de la casa oberta al sol i a l'aire, ja fos una terrassa o bé una mena de galeria.»

Tant en la definició de *aviari* (p. 250) com en la de *plomall* (p. 314) fa servir *au*, mentre que tant el *DIEC* com el *GDLC* hi fan servir *ocell*.

A la p. 336 dóna *cribatge* (sense *r* després de la *b*, recollida segons Rull al *Diccionari enciclopèdic de medicina*) com a equivalent català de *screening*; la Neoloteca dóna *cribratge* com a «recerca sistemàtica indiscriminada que s'aplica a un conjunt d'elements per tal de descobrir-hi els que es troben afectats d'alguna particularitat.»

Dóna la grafia *trencasso* (p. 342-343) per designar una ‘caiguda forta en un estat malaltís’. A parer nostre és l’adaptació del castellà *trancozo*, que segons la versió electrònica del diccionari de la Real Academia Española (*DRAE*) vol dir col·loquialment «gripe»; per tant, el castellanisme hauria de ser *trancasso*.

1.5. Informacions insuficients

No diu (p. 145) que al costat de *lector* hi ha *llegidor* (‘que llegeix’) i de *receptor*, *rebedor* (*GDLC*: «HIST Receptor»).

Diu (p. 180) que *morú* és sinònim de *moresc*, sense dir que el *GDLC* el considera un castellanisme.

A la p. 262, parlant del sufix *-ès* en els endotopònims, diu que «es reserva [...] per a casos fixats, com ara (*moneda*) *barcelonesa*» i no diu que es fa servir per als noms de comarques com *Barcelonès*, *Gironès*, *Penedès*, *Ripollès*, *Solsonès*, *Tarragonès* i *Vallès*.

1.6. Altres possibles casos

No diu (p. 148) si ha de ser *llegible* (*GDLC* < LEGIBILIS) o *legible*, i *illegible* (*GDLC*: «no llegible») o *illegible* (*GLCIEC*: III.2.1).

A la p. 218 podria haver comentat la distinció conflictiva entre *pertinença/pertinència/*pertanyença*.

1.7. Afirmacions que provoquen perplexitat

A la p. 201 diu que «el sufix *-itud* el trobem en paraules d’origen llatí»; la majoria de mots catalans ho són, no? Veient-ne la llista, deu voler dir *cultismes*.

A la p. 251 afirma que «el sufix per excel·lència per a crear mots a partir de verbs que indiquen ‘instrument’ és *-or* [...]»; els verbs indiquen accions.

A la p. 281 creu que el femení *remera* és una «forma poc adequada» (la marca amb la vírgula) perquè pot portar «a equívocs [...] (en els parlars orientals, homòfon de *ramera* ‘prostituta’)». ¿Ha de tenir en compte la terminografia un castellanisme no admès?

2. LA PRESCRIPCIÓ DE LES UNITATS LÈXIQUES TRACTADES

Tal com hem recollit al principi d’aquesta recensió, segons Rull, «el llibre [...] és sobretot una explicació dels motius pels quals unes formes són correctes (o recomanables) i unes altres no. [...] el treball té un marcat enfocament normatiu [ho repeteix a la p. 26] i proposa solucions allà on els diccionaris i gramàtiques no arriben. [...] el que s’ha fet [...] és, en general, elevar a la categoria de proposta normativa aquells usos o aquelles tendències que ja funcionen en la llengua general.» Per tant, cal analitzar minuciosament el que fa l’autor respecte a aquest camp.

2.1. Incoherències en la prescripció

En diferents casos de derivats diferents d’un mateix primitiu o de combinacions de primitius diferents amb un mateix sufix, Rull adopta criteris diferents d’una manera poc objectiva.

En parlar de la parella *modelitzar/modelar* (p. 97), considera el primer «abusiu o incorrecte», sense tenir en compte que el *DIEC* distingeix entre *modelitzar* («Elaborar un model que representi o descrigui adequadament (un fenomen, un objecte o un procés de la realitat)») i *modelar* («FIG. Conformar a un model»).

Considera (p. 100) *marginalitzar/marginar* un «doblet amb especialització semàntica, que aconsellem de mantindre», sense dir que ni el *DIEC* ni el *GDLC* ni el Cercaterm entren *marginalitzar*, ni dir que *marginar* significa «donar (a algú) un tracte discriminatori i exclouent dins d'una comunitat o d'un grup social, impedir-li la plena integració»; no creiem que *marginalitzar* s'allunyi gaire d'aquesta definició.

En la parella *espaial/veguerial* (p. 135) —casos d'adjunció del sufix *-al* a primitius patrimonials— considera que el primer «hauria de ser només *espacial*» (com Solà 1995: 220), tot i reconèixer que el defensen Coromines o Vallverdú i que evita l'homofonia amb *especial* —criteri que li fa rebutjar *remera* per homofonia amb el castellà *ramera*. El segon, segons Rull usat per un historiador, li «sembla assumible».

En la parella *pujolable/tesinand* (p. 191) —casos d'adjunció a noms de sufixos en principi compatibles només amb verbs— malgrat que el sufix del primer derivat s'hauria d'aplicar a radicals verbals, l'accepta (p. 149). En canvi, l'autor opina que el sufix del segon s'ha d'aplicar a un primitiu que sigui verb sense excepcions, ni en argot.

En el trio *ceguera, sordera* i *coixera* (p. 207), com que el *DIEC* admet el primer, els altres dos són «admissibles».

2.2. Afirmacions que poden portar a vindicar formes secundàries innecessàries

A la p. 206, Rull afirma que «quan s'hi adjunta *-edat* desapareix la vocal *-e* [...]. Amb una líquida es dona el mateix cas: [...] *verdat* (que també pot ser *veritat*)». El *GDLC* usa *verdat*, no com a entrada (com tampoc al *DIEC*); es troba a l'etimologia de *verdader*: «der. de l'arcaic *verdat*, i aquest, der. normal del ll. VERITAS». El *DCVB* diu que *verdat* és «ant[ic] i dial[ect]», i el situa a Tamarit i Benavarre. El *DECat* recull *verdat* i *vertat*, però diu que la forma universal és *veritat*. A què treu cap vindicar *verdat*? I per què no *vertat*? En canvi, a la p. 207, parlant de *ceguera, sordera* i *coixera* especifica si el *DIEC* els admet o no.

A la p. 207 argumenta que «si tenim *infininitat* [per **infininitat*] i *gratuïtat* [per **gratuïtat*], sembla que res no impedeix que es formi *liquidat* [líquid + *-(it)at*], argumentació perversa, ja que *infininitat* (*GDLC*: < INFINITAS), que no és cap cas d'haplologia, serveix per admetre'n un cas. (També es cert que el parlant dedueix que el procés derivatiu és *infininit+(it)at*.)

A la p. 233 afirma que «a la llengua parlada s'empra [...] *egoísticament*», sense dir que el *DCVB* recull *egoísticament* i que el *GDLC* recull *egoístic* («[de *egoïsta*] Egoïsta 2. [«Relatiu o pertanyent a l'egoisme. Una acció egoïsta. Tothom té impulsos egoïstes. Ha actuat de forma egoïsta.»]»), amb el qual sembla potenciar una especialització semàntica. (L'existència de l'anglès *egoistic* pot fer sospitar que es tracta d'un anglicisme.)

A la p. 273, en parlar del trio *siri-sirià-siriàc*, es limita a dir que «segons el diccionari» —sense dir quin; ho fan el *DIEC* i el *GDLC*— el primer mot és sinònim tant del segon com del tercer, els quals no són absolutament sinònims entre ells. No proposa una preferència com en altres casos.

2.3. Explicacions confuses

A la p. 151, afirma que «el geni de la llengua tendeix a dir *indústria càrnica* per analogia amb *làctica*», sense especificar què és això del geni de la llengua.

A la p. 229, parlant d'unitats com *antologista, cronologista, etimologista, fonologista, mitolo-*

gista, *neologista* i *patologista*, afirma que «en català també es pot fer servir el sufix *-ist* en aquests casos». Veient la informació del *DCVB*, del *DIEC*, del *GDLC* i de la Neoloteca, l'afirmació «es pot fer servir el sufix *-ist*» serveix per a tres situacions diferents:

a) Els mots recollits pel diccionari oficial: *cronologista*, *etimologista*, *fonologista*, *mitologista* i *patologista*, al costat dels derivats corresponents amb *-òleg*.

b) El mot recollit pel diccionari oficial, *neologista*, la forma en *-òleg* del qual no és recollida ni pel *DIEC*, ni pel *GDLC*, ni pel *DCVB* ni pel Termcat; per tant, la forma en *-ista* és la plenament avalada i la forma en *-òleg*, la dubtosa.

c) El mot no recollit pel diccionari oficial, *antologista*, la forma en *-òleg* del qual tampoc no ho és. Totes dues les recull el *GDLC*. Per tant, no estan plenament avalades.

A la p. 233, tractant les unitats com *historista/historicista*, *mosaïsta/mosaïcista* i *tactisme/tacticisme* afirma que «sembla que la forma més canònica és la que manté sufix [-ic] (*acadèmic* > *academicista*), però de fet sona més natural que caigui (*academista*)». La nostra naturalitat és la contrària.

2.4. Afirmacions massa tallants que ell mateix ha de matisar

«Hi ha adjectius formats amb determinats sufixos que requereixen obligatòriament el sufix *-itat*: [...] -'il (tot i que es pot dir tant *debilesa* com *debilitat*)» (p. 196-197).

2.5. Informació nul·la o insuficient sobre el procés d'admissió de mots

En parlar (p. 77) de la unitat *directiva* ('norma') no fa referència al fet que va ser una unitat molt discutida ni que *GDLC* no la recull amb aquest significat (sí *directriu*, 'línia o norma que serveix de guiatge en la conducta o en l'actuació d'algú o d'algun grup, especialment polític o militar'), mentre que sí que la recull el *DIEC*: («*directriu* (ACC. 3)»; *directriu*: «ESP. Norma bàsica de la Unió Europea que cada estat ha de desenvolupar en la seva legislació»).

En parlar (p. 108) de *erupcionar*, afirma que el «considerem inadmissible». No en dóna cap alternativa, com ara *entrar en erupció*.

2.6. Propostes massa distintivistes

A la p. 183 proposa aprofitar el sufix *-ívol* per «establir distincions útils. Per exemple, una cosa *manejable* seria aquella 'que es pot manejar', i una cosa *manejívola* seria aquella 'que es pot manejar fàcilment'. És clar que sempre es pot combinar el sufix *-bl* i l'adverbi *fàcilment*, però llavors queda una locució feixuga».

3. CONCLUSIONS

Tenint en compte el seu destinatari, aquest llibre aconsegueix oferir en la majoria de les aproximadament 8.560 unitats una descripció mínima per situar els fenòmens i, sobretot, aconsegueix de funcionar com un utilíssim diccionari de resolució de dubtes, ja que assaja un tractament sistemàtic i sistemàtic de problemes i defuig l'anècdota.

Els problemes comentats creiem que es deuen bàsicament a la gran quantitat d'informació que maneja l'autor, la qual l'ha portat en ocasions a errors, lapsus, mancances o redaccions poc meditades.

Què aporta respecte a altres tractats de neologia? En primer lloc se'n distingeix per l'especificitat del contingut: problemes de derivació i morfologia flexiva (femenins de noms d'oficis, professions, tractaments i càrrecs). Respecte a altres tractats com Badia 1980, Ruaix o la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC, es distingeix per l'amplitud de les descripcions i l'abundància de casos i exemples (reals). Respecte als tractats descriptius, com Fabra 1956 o Cabré 2002, per l'aplicació prescriptiva. I respecte a altres diccionaris de dubtes, per les explicacions, (més) sistemàtiques i sistemàtiques que les de la majoria d'aquestes obres.

4. FONTS I BIBLIOGRAFIA CITADES

- Badia 1980 BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1980²). *Gramàtica catalana*. Madrid: Gredos.
- Cabré 2002 CABRÉ, M. Teresa (2002). «La derivació». A: Solà (2002: 731-775).
- DCVB: ALCOVER, Antoni Maria; MOLL, Francesc de B. (1983-1985). *Diccionari català valencià balear*. (10 vol.) Palma de Mallorca: Moll.
- DECat: COROMINES, Joan (1980-2003). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. (10 vol.) Barcelona: Curial; la Caixa.
- DRAE: <http://www.rae.es/>
- DUVIC: GINEBRA, Jordi; MONTSERRAT, Anna (1999). *Diccionari d'ús dels verbs catalans*. Barcelona: Edicions 62.
- Fabra 1956 FABRA, Pompeu (1956). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide.
- GLCIEC <http://www.iec.es/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>.
- GDLC *Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998.
- Mascarell 2004 MASCARELL, Joan (2004). Ressenya d'aquesta obra a <http://www.mail.archive.com/infozefir@listserv.rediris.es/msg00048.html>.
- Mestres [et al.] 2000 MESTRES, Josep Maria [et al.] (2000²). *Manual d'estil. Guia per a la redacció i l'edició de textos*. 2a ed. Barcelona: Eumo: Universitat de Barcelona: Universitat Pompeu Fabra: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- NEOLOTECA: <http://www.termcat.net/neoloteca/index.html>.
- RUAIX, Josep (2000²). *Català complet3*. Moià: Ruaix.
- Solà 1995 SOLÀ, Joan (1995). *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament.
- Solà 2002 [et al.] (dir.) (2002). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.
- Zèfir: <http://www.rediris.es/list/info/zefir.html>.